

Remigiusz Sobański

"Auf der Suche nach einem neuen Kirchenrecht. Die Entwicklung von 1959 bis 1978", Heribert Schmitz, Freiburg-Basel-Wien 1979 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 23/3-4, 300-301

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nie mniej jednak spojrzenie autora nie dociera poza fenomen prawa pozytywnego. Choć praca poświęcona jest podstawom prawa kościelnego, to autor do nich w ogóle nie dochodzi, zainteresowania jego nie sięgają dalej niż do prawodawcy. Stąd np. o prawie Bożym w Kościele nie ma więcej do powiedzenia nad to, że zostało ono ustanowione przez samego Boga. Porządek prawno-społeczny mający na celu dobro wspólne pozostaje oddzielony od porządku uświęcenia i dobra duchowego. Prawo w Kościele uzasadnia się według autora faktem, że jest on społecznością i to wyposażoną w organa hierarchiczne. W społeczności zaś prawo stanowi po prostu konieczność. Autor stoi na stanowisku „ubi societas, ibi ius”. Dostrzega on wprawdzie, że stanowisko takie zostało ostatnio przez niektórych autorów uznane za niewystarczające, ale sprowadza problem jedynie do kwestii prawnego czy teologicznego charakteru kanonistyki.

Książka prof. Feliciani to zgrabny opis fenomenu prawnego Kościoła, daje dobrą orientację prawnikowi, nie wprowadza jednak w rzeczywistość prawną Kościoła, nie przyczynia się do zrozumienia prawa kanonicznego jako zjawiska religijnego. Współczesny stan kanonistyki każe spodziewać się w książce o takim tytule treści bardziej eklezjologicznie pogłębionej.

Ks. Remigiusz Sobański

Heribert Schmitz, Auf der Suche nach einem neuen Kirchenrecht. Die Entwicklung von 1959 bis 1978, Freiburg-Basel-Wien 1979, Herder, s. 96.

Książka prof. Schmitza to syntetyczny, sumienny przegląd rozwoju prawa Kościoła katolickiego od 25.1.1959 (zapowiedź jego reformy) do śmierci Pawła VI w r. 1978. Zestawia on wydarzenia i wymiary tego rozwoju, referuje aktualny stan reformy prawa, a także tendencje zaznaczające się w kanonistyce. Po jednym rozdziale poświęca też rozwojowi prawa partykularnego w niemieckim obszarze językowym i kościelnemu prawu fundamentalnemu. Informacja, jakiej nam udziela autor, jest dokładna i kompetentna. Otrzymujemy jednak coś więcej niż tylko informację. Autor chce służyć dyskusji nad reformą prawa kościelnego. Jego wysoka kompetencja kanonistyczna powoduje, że referując ocenia, podkreślając strony pozytywne i negatywne, osiągnięcia i pomyłki, wydobywa tendencje, osadza je eklezjalnie i eklezjologicznie.

Poświęcając jeden rozdział kanonistyce znalazł autor okazję do wypowiedzenia się na temat podstaw prawa kościelnego. Czyni to przedstawiając rozwój wizji prawa kościelnego, jaki zaznaczał się w kolejnych przemówieniach Pawła VI — aż do allocucji z 19.2.1977, w której papież wskazał na prawo jako na czynnik ożywiający. Autor —

słusznie — zalicza prawo kościelne do dyscyplin teologicznych i nie godzi się z opiniami sprowadzającymi je do „sztuki praktycznej”.

Także z punktu widzenia prawa kościelnego potwierdza się — zdaniem autora — zasada historyczna, że po wielkich, zaznaczających się w dziejach wydarzeniach — a takim był Sobór Watykański II — następuje okres niepokoju i niepewności. Niepokój taki może być twórczy. W Kościele minął już okres posoborowego niepokoju, także działalność ustawodawcza stała się znacznie mniej ożywiona. Nie wszystkie ustawy tego okresu wykazują jednakowy format, różne też mają znaczenie. Również i w tej dziedzinie ilość poszła kosztem jakości. Nie do przecoczenia pozostaje mniej lub bardziej świadoma, ale rosnąca troska nie tylko o jurydycznie poprawne, lecz także o teologicznie lepsze prawo kościelne. Czy nadszedł już czas na teologicznie uzasadnioną i dojrzałą kodyfikację? Autor jest tu raczej sceptyczny. Zbyt wiele problemów fundamentalnych czeka na rozwiązanie. Refleksja nad podstawową problematyką prawa w Kościele właściwie dopiero się zaczęła — i budzi nadzieję.

Trzeba podziwiać autora, któremu udało się nagromadzić i przedstawić tak dużo treści na dziewięćdziesięciu stronach małego formatu.

Ks. R. Sobański

Hugo Schwendenwein, Rechtsfragen in Kirche und Staat, Graz 1979, Institut für Kirchenrecht der Theologischen Fakultät der Universität Graz, ss. 139.

Prof. Schwendenwein przedstawia nam zestaw swoich jedenastu fotomechanicznie reprodukowanych artykułów, opublikowanych w latach 1970—1979 w różnych czasopismach czy pracach zbiorowych. Tych jedenaście artykułów to zarazem jedenaście współczesnych, nader aktualnych problemów z zakresu prawa kanonicznego i wyznaniowego. Zestaw otwiera praca prawno-teoretyczna o duchu ustawodawstwa jako o dynamicznym faktorze interpretacji prawa. Stawia w nim pytanie, czy nowe lub zmienione ustawy nie mają znaczenia o szerszym zasięgu, nie zacieśnionym do spraw bezpośrednio przez nie regulowanych i czy nie wyciskają piętna na całym ustawodawstwie wpływając na interpretację dawnych, jeszcze obowiązujących ustaw. Artykuł został opublikowany w r. 1972, a więc gdy prace nad rewizją Kodeksu były jeszcze mało zaawansowane, a równocześnie działalność legislacyjna w Kościele wykazywała znaczne ożywienie. Problem nie zacieśnia się jednak do owego niejako przejściowego okresu. Jest to zagadnienie statycznej lub dynamicznej interpretacji prawa. Reguły kan. 18 ustalają interpretację statyczną. Zmierza ona do stwierdzenia, co ustawodawca wydając ustawę chciał powiedzieć i co tym samym —